

نسبت ادله توحید افعالی با واسطه‌گری حقیقی اولیای الهی

چکیده محتوایی

بیان مدعا (دکتر علوی تبار):

جمع بین توحید افعالی و اختیار انسانها و وساطت واسطه‌های فیض در عالم هستی دو مسئله مهم در بحث توحید افعالی محسوب می‌شود که نحوه نگاه ما به این دو مسئله و سوال مستقیما در نگرش ما به عالم هستی و حتی اعمال ما تاثیر می‌گذارد. در این میان جمع توحید افعالی با وساطت واسطه‌های فیض کمتر مورد بحث قرار گرفته و برخی از مخالفان شیعه به کلی آن را ناممکن دانسته‌اند. نگارندگان مقاله به روش توصیفی-تحلیلی ابتدا به اصطیاد ادله شش‌گانه توحید افعالی پرداخته و روشن ساخته‌اند که این ادله به هیچ وجه نافی وساطت حقیقی اولیای الهی نیستند و ولی الهی در طول فاعلیت حضرت حق و به اذن او حقیقتا نقش آفرینی می‌کند؛ سپس با تحلیل معانی چهار گانه تفویض، تفویض مقبول را از اقسام مردود آن جدا کرده‌اند. البته در این میان به اشکالات متعددی همچون اشکالات فاعلیت طولی نیز پاسخ داده شده است.

ناقد اول (دکتر جعفریان):

مفهوم‌شناسی وساطت در مقاله نبود ولی در ارائه بود؛ بحث رو بیشتر روی تفویض بردید ولی عنوان درباره اولیای الله است و واسطه‌گری تفویض عام است از این عنوان؛ مقاله ربط دقیق به وساطت اولیای ندارد؛ مفهوم‌شناسی باید بسیار کامل‌تر باشد (مفهوم توحید افعالی، واسطه‌گری و...)؛ اصول موضوعه‌ای مثل اختیار باید ذکر شود؛ باید توضیح دهید اساسا در وجود رابطه که عین ربط است واسطه‌گری امکان دارد یا خیر؟؛ در راه حل دوم که مشائی است و شما ارائه دادید در این جا سلسله طولی در نظر گرفته می‌شود و اینکه گفتید وجود ماهوی درست نیست و وجود استقلال است در آنجا؛ در توارد دو علت بر معلول، اصلا نباید می‌آوردید و تخصصا خارج است؛ در راه حل چهارم تعریفی دادید که خدا کارهای خودش را خودش انجام می‌دهد که معنای توحید افعالی نیست چون واسطه‌گری ای اینجا رخ نمی‌دهد؛ در روایتها، روایتها قابلیت فهم متفاوتی دارند و می‌تواند به یمن و برکت ائمه به حساب بیاید و نه ولایت تکوینی؛ علل اعدادی با حیثیت تقیید متفاوت است. معجاز، معجاز عرض نیست بلکه فلسفی است؛ فاعلیت طولی با جبر هم سازگار است، این را باید حل کنید.

ناقد دوم (دکتر قیومی):

ارائه بهتر از متن مقاله بود؛ چکیده باید خلاصه اندیشه باشد و نتایج را بگوید؛ در پیشینه باید تکمیل کرد و به متون قدیمی تر هم اشاره کرد؛ مفهوم توحید افعالی انواعی دارد که باید به آن بهتر پرداخته شود؛ گاهی جوابها به نوع یکسان توحید افعالی بر نمیگردد؛ مفهوم شناسی ولایت و واسطه گری باید تقویت شود؛ مسئله اصلی پیوند و رابطه توحید افعالی است با واسطه گری این این رابطه اصل مسئله است؛ برخی از ادله ضعیف در اثبات هستند مثلا ادله عقلی را باید اشاره کنید که در کتاب و مکتب جواب می دهد؛ برخی از ادله مثل امکان ماهوی موجود است که ارجاع ندارد و از ماهیت این استدلال بر نمی آید؛ در ادله نقلی مثلا راه حل 5 ادله که آوردید درباره اخلاق است و لزوما به توحید افعالی نمی رسد و نیاز به تبیین دارد؛ حق تعالی فاعل قریب است یا بعید؟ چرایی آن مهم است. در حکمت متعالیه حق در حالی که وسائط دارند علت قریب است برخلاف فضای مشاء؛ فاعلیت طولی رها شده حتی در نظریه کسب، برای درست کردن اختیار است. طولیت معانی و شقوق مختلف دارد.